

Vergaderjaar 2017–2018

31 477

Bestrijden witwassen en terrorismefinanciering

Nr. 20

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 oktober 2017

Hierbij bied ik u, mede namens de Minister van Veiligheid en Justitie, mijn reactie aan op de vragen van de vaste commissie voor Financiën van 20 september 2017 naar aanleiding van het Europol-rapport «From suspicion to action – Converting financial intelligence into greater operational impact».

De Minister van Financiën,
J.R.V.A. Dijsselbloem

De leden van de vaste commissie voor Financiën hebben op 20 september 2017 een zestal vragen gesteld naar aanleiding van het op 5 september 2017 verschenen rapport «From suspicion to action – Converting Financial intelligence into greater operational impact» van Europol. In het navolgende beantwoord ik, mede namens de Minister van Veiligheid en Justitie, de gestelde vragen. Daarbij verwijs ik ook naar de op 2 oktober 2017 door de Minister van Veiligheid en Justitie beantwoorde schriftelijke vragen van het lid Groothuizen (D66) met betrekking tot hetzelfde rapport.¹

Vraag 1

Herkent de Minister zich in het cijfer van 1 miljoen euro verdachte banktransacties, waarvan een kwart via Nederland zou lopen?

Vraag 3

Welke activiteiten gaan schuil achter deze cijfers en welke impact heeft dit op de economie?

Antwoord op vraag 1 en 3

In 2014 is blijkens het Europol-rapport een totaal van 960.463 verdachte transacties gemeld bij de Financiële inlichtingen eenheden (*Financial Intelligence Units* - FIU's) van de 28 EU-lidstaten. Volgens Europol zijn in 2014 277.532 ongebruikelijke transacties gemeld bij de Financiële inlichtingen eenheid Nederland (FIU-Nederland), hetgeen ook valt te lezen in het openbare jaaroverzicht van FIU-Nederland zelf.²

Zoals door de Minister van Veiligheid en Justitie in reactie op de schriftelijke vragen van het lid Groothuizen (D66) reeds is toegelicht, heeft Nederland ten behoeve van het voorkomen van het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen en financieren van terrorisme een ander meldsysteem dan de andere EU-lidstaten. Nederland heeft er bewust voor gekozen om banken, andere financiële ondernemingen en verschillende aangewezen beroepsgroepen (hierna gezamenlijk: meldingsplichtige instellingen) een meldplicht op te leggen met betrekking tot *ongebruikelijke* transacties en niet, zoals in de andere EU-lidstaten, met betrekking tot *verdachte* transacties.

Van een ongebruikelijke transactie is sprake indien een meldingsplichtige instelling aanleiding heeft om te veronderstellen dat deze verband kan houden met witwassen of financieren van terrorisme. Vervolgens analyseert de FIU-Nederland de ontvangen meldingen van ongebruikelijke transacties, waarna de FIU-Nederland in bepaalde gevallen tot een verdacht verklaring komt. In dat geval wordt de beschikbare informatie met betrekking tot de verdacht verklaarde transactie ter beschikking gesteld aan opsporingsdiensten en inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De FIU-Nederland licht in haar jaaroverzicht toe welke criminaliteitsvorm mogelijk gerelateerd is aan een verdacht verklaarde transactie. Zo hield 43% van de onderzoeken van de FIU-Nederland in 2014 verband met witwassen en 26% met fraude.

Meldingsplichtige instellingen zijn op grond van de Nederlandse meldsystematiek niet verplicht om te beoordelen of een transactie kwalificeert als verdachte transactie en daarmee potentieel geschikt is voor opsporing en vervolging. Die taak is bewust belegd bij de FIU-Nederland. De (analyse)impact op de meldingsplichtige instellingen is daarmee relatief beperkt ten opzichte van andere EU-lidstaten. Hoewel in het Europol-rapport wel wordt vermeld dat in Nederland een andere

¹ Aanhangsel Handelingen II 2017/18, nr. 99

² De jaaroverzichten van de FIU-Nederland zijn beschikbaar via: <https://www.fiu-nederland.nl/nl/over-fiu/jaaroverzicht>.

wettelijke systematiek voor het melden van transacties bij de FIU-Nederland geldt, komt dit ten onrechte niet tot uitdrukking in de in het rapport genoemde aantallen en percentages.

Vraag 2

Welke maatregelen neemt de Minister tegen witwassen en ziet u aanleiding uw inzet te intensiveren?

Antwoord op vraag 2

Nederland kent een uitgebreid beleidsinstrumentarium ter voorkoming van het gebruik van het financieel stelsel voor witwassen en financieren van terrorisme. Omdat witwassen (en financieren van terrorisme) vaak plaatsvindt in een internationale, grensoverschrijdende context, heeft dit beleidsinstrumentarium grotendeels een internationale herkomst. Zo sluit de Europese anti-witwasregelgeving, meest recent de vierde EU anti-witwasrichtlijn³, nauw aan bij de aanbevelingen van de Financial Action Task Force (FATF).

De vierde EU anti-witwasrichtlijn wordt op dit moment in de Nederlandse wet- en regelgeving geïmplementeerd. Dit zal hoofdzakelijk leiden tot wijzigingen van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft), als gevolg waarvan de risico gebaseerde aanpak in het voorkomen van witwassen en financieren van terrorisme nog meer dan voorheen de nadruk zal krijgen.

Daarnaast wordt momenteel onderhandeld over het richtlijnvoorstel van de Europese Commissie van 5 juli 2016 dat strekt tot wijziging van de vierde EU anti-witwasrichtlijn. Dit richtlijnvoorstel volgt onder meer op het Actieplan ter versterking van de strijd tegen terrorismefinanciering en de publicaties naar aanleiding van de Panama Papers. Over de inhoud van dit richtlijnvoorstel is uw Kamer met een BNC Fiche van 9 september 2016 geïnformeerd.⁴ Nederland zet zich in voor een voortvarende afronding van de onderhandelingen over dit richtlijnvoorstel.

Voorts verwijs ik naar de reactie op de schriftelijke vragen van het lid Groothuizen (D66) van Minister van Veiligheid en Justitie, waarbij ook is ingegaan op de internationale en Europese samenwerking, in het bijzonder tussen FIU's en in het kader van de bestrijding van witwassen. Ook zijn, zoals eerder aan uw Kamer bericht, op grond van internationale en Europese regels verschillende nationale initiatieven genomen om het inzicht in de risico's op witwassen alsmede de effectiviteit van de resultaten van het voorkomen daarvan in Nederland te vergroten.⁵

Met het oog op de reeds ingezette en voorziene aanscherpingen in het Nederlandse beleid, alsmede met het oog op de verbeteringen in de samenwerking ter voorkoming van het gebruik van het financieel stelsel voor witwassen en financieren van terrorisme, acht ik een verdergaande intensivering van de Nederlandse inzet op dit moment niet nodig. Daarbij weeg ik nadrukkelijk mee dat een internationale en Europese aanpak van voorkomen van het gebruik van het financieel stelsel voor witwassen en financieren van terrorisme het meest effectief is. Nederland blijft zich daar, onder meer binnen FATF en de EU, voor inzetten.

³ Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie (PbEU 2015, L 141).

⁴ Kamerstuk 22 112, nr. 2199.

⁵ Aanhangsel Handelingen II 2016/17, nr. 1951 en Kamerstuk 31 477, nr. 8.

Vraag 4

Kunnen criminelen hun geld makkelijk naar Nederlandse banken brengen?

Antwoord op vraag 4

Nederlandse banken zijn op grond van de Wwft verplicht om voor aanvang van hun dienstverlening cliëntenonderzoek te verrichten. Dit onderzoek vergt dat een bank informatie vergaart over zijn cliënt, diens uiteindelijk belanghebbende(n) en de aard en het doel van de voorgenomen dienstverlening. Onder omstandigheden dient een bank ook de herkomst van de gelden van een cliënt in kaart te brengen. Indien uit het cliëntenonderzoek risico's op witwassen of financieren van terrorisme blijken die een bank onvoldoende kan ondervangen, dan wordt de bank geacht van dienstverlening aan de cliënt af te zien of de dienstverlening te beëindigen. Een bank dient bovendien in staat te zijn om transacties die verricht worden ten behoeve van een cliënt te plaatsen binnen het profiel dat van de cliënt bekend is. Een transactie mag in geen geval plaatsvinden indien daarmee een strafbaar feit wordt begaan of gefaciliteerd.

Banken zijn voorts verplicht om ongebruikelijke transacties te melden bij de FIU-Nederland. Daarvan is, zoals reeds is toegelicht in de beantwoording van vraag 1, sprake indien er aanleiding bestaat om te veronderstellen dat een transactie verband kan houden met witwassen of financieren van terrorisme. Op grond van het Uitvoeringsbesluit Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme gelden bovendien verschillende objectieve indicatoren voor banken, waarin grenswaarden genoemd staan waarboven een bank in ieder geval een melding van een ongebruikelijke transactie moet doen bij de FIU-Nederland. Dit is bijvoorbeeld het geval indien er sprake is van een contante storting voor een bedrag van EUR 15.000,- of meer, ten behoeve van een credit card of prepaid card.

Tot slot zijn banken op grond van de Wet op het financieel toezicht (Wft) verplicht te beschikken over een vergunning van De Nederlandsche Bank (DNB). DNB houdt toezicht op de naleving van zowel de Wwft, als de Wft door banken in Nederland. Ook op grond van de Wft gelden er vereisten voor banken die bijdragen aan de integriteit van het financieel stelsel, zoals de verplichting voor banken om te beschikken over een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Gelet op al het bovenstaande wordt bemoeilijkt dat geld afkomstig uit criminele activiteiten naar een Nederlandse bank kan worden gebracht.

Vraag 5

Welke 10% van de transacties wordt gecontroleerd en wat gebeurt er met de overige 90%?

Antwoord op vraag 5

In het Europol-rapport staat omschreven dat gemiddeld iets meer dan 10% van de meldingen van verdachte transacties aan de FIU's van de EU-lidstaten tezamen (exclusief Italië) wordt overgedragen aan opsporingsdiensten en inlichtingen- en veiligheidsdiensten. In tabel 3 van het Europol-rapport staat het aantal meldingen van ongebruikelijke transacties in Nederland per jaar, over de periode 2006–2014, alsmede het percentage transacties dat door FIU-Nederland per jaar verdacht is verklaard en ter beschikking is gesteld aan opsporingsdiensten en inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Gemiddeld komt dat uit op iets meer dan 15%.

Meldingen van ongebruikelijke transacties die (nog) niet verdacht zijn verklaard worden vijf jaar bewaard en blijven daarmee beschikbaar voor

analyse, ook ten behoeve van verzoeken van andere FIU's. Naast het analyseren van ongebruikelijke transacties heeft de FIU-Nederland tot wettelijke taak om onderzoek te verrichten naar ontwikkelingen op het gebied van witwassen en financieren van terrorisme, aanbevelingen te doen omtrent maatregelen ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme en om voorlichting te geven in dat verband. Tevens valt het geven van inlichtingen aangaande het meldgedrag van meldingsplichtige instellingen aan Wwft-toezichthouders onder de taak van FIU-Nederland. Voor deze wettelijke taken zijn de ontvangen meldingen van ongebruikelijke transacties, ook als deze (nog) niet verdacht zijn verklaard, relevant.

Vraag 6

Kan de Minister ingaan op de implementatie van de vierde anti-witwasrichtlijn?

Antwoord op vraag 6

De vierde EU anti-witwasrichtlijn beoogt het Europees regelgevend kader ter voorkoming van het gebruik van het financieel stelsel voor witwassen en financieren van terrorisme verder in lijn te brengen met de herziene aanbevelingen van FATF. Nederland heeft reeds eerder, per 1 januari 2013, een wetswijziging doorgevoerd waarmee de herziene aanbevelingen van FATF in de Wwft zijn geïmplementeerd. De implementatie van de vierde EU anti-witwasrichtlijn vormt hierop een aanvulling. Deze implementatie heeft vertraging opgelopen. Daardoor is de implementatietermijn van 26 juni 2017 verstreken. Uw Kamer is hierover reeds geïnformeerd.⁶ De Europese Commissie heeft Nederland op 19 juli 2017 in gebreke gesteld vanwege deze overschrijding van de implementatietermijn.

Er wordt gewerkt aan een voortvarend vervolg van de wetgevingstrajecten die reeds zijn ingezet en die voorzien in de implementatie van deze richtlijn. Op 28 augustus jl. heeft de Afdeling advisering van de Raad van State advies uitgebracht over het concept wetsvoorstel voor de Implementatiewet vierde EU anti-witwasrichtlijn. Dit wetsvoorstel wordt naar verwachting deze maand bij uw Kamer ingediend.

De implementatie van de bepalingen uit de vierde EU anti-witwasrichtlijn die betrekking hebben op de registratie van informatie over uiteindelijk belanghebbenden vindt plaats met een afzonderlijk implementatiewetsvoorstel. Dit concept wetsvoorstel wordt naar verwachting, na advies door de Raad van State, begin 2018 bij uw Kamer ingediend.

⁶ Kamerstuk 21 109, nr. 229.